

С. Х. ЕЛЬ-ШАМАНДІ

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЦЕНТРАЛЬНОМУ ТА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Визначено причини, які обумовлюють необхідність державного регулювання інвестиційної діяльності між Польщею та Україною. Розглянуто фактори, які позитивно та негативно впливають на цей процес. Запропоновано заходи на центральному та регіональному рівнях щодо активізації інвестиційної діяльності між Україною та Польщею.

Ключові слова: державне регулювання, інвестиційна діяльність, центральний та регіональний рівні, стимулювання, позитивні фактори, негативні фактори, заходи активізації.

The article covers reasons that explain the necessity to governmentally regulate the investment activity between Poland and Ukraine. Positive and negative factors that influence the investment activity between these countries have been studied. The author suggests measures to be implemented at national and regional levels necessary to promote the investment activity between Ukraine and Poland.

Key words: government regulation, investment activity, national and regional levels, stimulation, Ukraine, Poland, positive factors, negative factors, activation measures.

На даному етапі соціально-економічного розвитку необхідно складовою українсько-польського співробітництва є інвестиційна діяльність. Притік інвестицій як до України, так і до Польщі сприяє розвитку економік країн та активізації торговельно-економічного співробітництва між ними. Зважаючи на те, що протягом останніх років інвестиційна діяльність між країнами не зазнає швидкого розвитку, варто розглянути потенційні шляхи стимулювання українсько-польської інвестиційної діяльності.

Метою статті є пошук ефективних методів стимулювання інвестиційної діяльності між Україною та Польщею.

Вагомий внесок у дослідження особливостей інвестиційної діяльності між Україною та Польщею внесли такі науковці: О. Варяниченко, О. Гребельник, М. Карлін, Н. Навроцька, І. Павленко, Л. Шик та ін. При цьому не проводилось великої кількості досліджень потенційних шляхів розвитку інвестиційних відносин між Україною та Польщею.

Перш за все варто зауважити, що Польща інвестує в Україну значно більше, ніж українські підприємці в польську економіку, при цьому темпи зростання залучення польських інвестицій невисокі.

Українські експерти виділяють загальні й специфічні фактори, які зупиняють розвиток інвестиційної діяльності України з країнами світу, у тому числі й з Польщею. Серед загальних факторів визначають: відсутність надійного захисту приватної власності, нестабільність інвестиційного, податкового та валютного законодавства; відсутність ефективних податкових механізмів стимулювання інвестицій в основний капітал; істотне розширення зобов'язань держави з фінансування соціальних витрат; високі ризики інвестування та ін.

При цьому до ризиків залучення інвестицій в Україну необхідно віднести [2]:

- надмірне втручання держави в економічну діяльність;
- надмірну бюрократизацію і корумпованість державного апарату, здебільшого декларативний характер боротьби з корупцією;
- часті та невмотивовані зміни законодавства, слабкість і політичну ангажованість судової системи, її залежність від виконавчої влади;
- недостатній розвиток фінансових ринків;
- несистемний характер і недостатню ефективність заходів із запобігання порушенням у сфері кредитування;
- вкрай низький рівень фінансування науки та освіти;
- слабкість і неефективність зв'язків національного бізнесу з університетами та науковими установами.

Розвиток інвестиційного співробітництва України з країнами світу зупиняють такі специфічні фактори: низький потенціал і слабкість інвестиційного капіталу, невідпрацьованість механізмів залучення капіталу тощо.

Окрім того, сучасні інвестиційні процеси в Україні характеризуються такими негативними тенденціями: низький рівень ефективності використання залучених іноземних інвестицій; непропорційний розподіл інвестиційних ресурсів; низький рівень розвитку фондового ринку; неефективність реалізації цільових програм; обмеження іпотечного кредитування; низький рівень залученості потенційних інвестиційних ресурсів до процесу виробництва [4, с. 112].

Щодо причин, які сприяють повільному провадженню інвестування з Польщі, варто виокремити [6, с. 87]:

- неефективна презентація інвестиційного потенціалу регіонів України;
- залучення інвестицій з Польщі відбувається у складний післякризовий період;
- нестабільність українського законодавства (наприклад, зміна Митного кодексу, Податкового кодексу);
- високі темпи інфляції порівняно з іншими країнами Європи;
- низький рівень купівельної спроможності великої частини українського населення;
- низький рівень розвитку інфраструктури.

Таким чином, узагальнивши все вищезазначене, можна зробити висновок, що повільному провадженню українсько-польської інвестиційної діяльності сприяють такі три групи чинників: низький рівень розвитку інвестиційного ринку України; невідповідні діючі умови залучення іноземних інвестицій; відсутність ефективних механізмів створення партнерства між державою та приватним сектором у процесі провадження інвестиційної діяльності.

При цьому, розуміючи негативний вплив згрупованих чинників, Польща прагне й надалі інвестувати в економіку України через:

- необхідність об'єднання економік для того, щоб забезпечити власну економічну безпеку та економічну впливовість;

- зацікавленість Польщі у використанні вітчизняного нафтопроводу Одеса-Броди для транспортування нафти та спільному вирішенні енергетичних проблем обох країн;

- прагнення Польщі інвестувати в українську сферу ІТ-технологій, адже в Україні наявна велика кількість інтелектуального потенціалу, при цьому ціна інтелектуальних ресурсів значно нижча, аніж в інших країнах Європи;

- потреба Польщі в поставках продукції хімічної промисловості, чорних і кольорових металів мінеральної сировини;

- великий невикористаний потенціал України в металургійному, вугільному та аграрному секторах економіки;

- наявність в Україні курортних зон – у Криму й Карпатах, виходу до моря.

У свою чергу, Польща також є вигідним для України партнером у сфері інвестиційної діяльності через: політичну і економічну стабільність; відсутність дискримінаційних заходів щодо іноземних інвесторів; ефективної системи захисту прав власності та інвестицій; відсутність обмежень на переказ та конвертацію валюти; репатріацію капіталу; знижені адміністративні бар'єри для реєстрації бізнесу; систему митних пільг; ефективну систему інвестиційного стимулювання [5].

Щодо політичної стабільності, то Польща як і всі країни Європейського Союзу дотримується демократичної моделі розвитку, при цьому характерно, що політика країни передбачувана та послідовна.

Відповідно до польського законодавства, на території країни діють рівні умови як для вітчизняних, так і для іноземних інвесторів, а ще в 2001 р. у Польщі пройшло корегування системи інвестиційного стимулювання, внаслідок чого відбулося включення субсидій до політики регіонального розвитку та зменшився їх обсяг.

Як уже зазначалося, у Польщі відсутня дискримінація іноземних юридичних осіб, адже однакове ставлення до національних та юридичних осіб у всіх сферах юридично закріплене. Іноземним інвесторам, у тому числі й українським, надається вільний доступ на внутрішні польські ринки та дозволено брати участь у процесі приватизації.

Також у Польщі велике значення надається захисту інвестицій та прав власності. У країні укладено велику кількість міжнародних угод, які

забезпечують додаткові гарантії правового захисту та лібералізації для іноземних інвесторів. Також варто зазначити, що Польща завдяки членству в Європейському Союзі є учасницею таких трьох угод, пов'язаних з інвестуванням: Угоди про пов'язані з торгівлею інвестиційні заходи, Генеральної угоди по торгівлі послугами, Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності.

Окрім того, українські компанії мають можливість вільно конвертувати валюту чи переказувати її за кордон з метою здійснення платежів. Також іноземні інвестори в Польщі не зазнають ніяких обмежень щодо кредитування від польських або іноземних фінансових установ.

Щодо зниження бар'єрів у сфері польської дозвольної системи, то слід зазначити, що в 2004 р. у Польщі скасували більше, ніж 600 обов'язкових дозволів і ліцензій на муніципальному та національному рівнях. Окрім цього, в певних регіонах Польщі наявні обмеження щодо володіння та управління закордонними інвестиціями, в основному це стосується сільськогосподарських земель. Проте для іноземних інвесторів можлива оренда нерухомого майна строком до 99 років [5].

Також у Польщі існує система митних пільг. Відповідно до польського законодавства, іноземних інвесторів звільняють від сплати мита на обладнання, придбання якого відбулося за кордоном протягом трьох років інвестиційної діяльності. Іще компенсується ПДВ, тобто внесок до статутного капіталу. Для того щоб заохочувати іноземні інвестиції, польська місцева влада може звільнювати інвестора від сплати податку на нерухоме майно, надавати пільги для оплати за електроенергію, готувати основу для ділової діяльності по зниженій ціні.

Варте уваги те, що рівень регіональної допомоги іноземним інвесторам у Польщі вищий, ніж в інших європейських країнах. Через те максимально можливий рівень допомоги протягом 2007 – 2013 років становить: у 10 воєводствах – 50 %, воєводствах – 40; для воєводства Мазовше і Варшави – 30 %.

Привабливою для українських інвесторів польську територію робить наявність на її території зон зі спеціальними умовами функціонування, серед яких: вільні економічні зони – 14; індустріально-технологічні парки – 45 (індустріальні парки – 21, науково-технологічні парки – 9, технологічні парки – 8, індустріально-технологічні – 2; аграрно-індустріальні – 1, інвестиційні – 1, бізнес-інкубатори – 1, парк “Вісла”.

Території підприємства вільних економічних зон в Польщі звільнені від сплати імпортного мита тих груп товарів, які роблять внесок у статутний капітал за умови, що протягом трьох років після звільнення власник не передасть право власності на ці товари іншій людині. Зважаючи на вид діяльності інвестора, можливе звільнення від податків протягом 10 – 25 років.

У таблиці наведено види заохочень, які використовуються у Польщі для стимулювання інвестиційної діяльності з Україною та іншими країнами [5].

Таблиця

Види заохочень для стимулювання інвестиційної діяльності у Польщі

<i>Вид заохочення</i>	<i>Максимальний обсяг підтримки</i>	<i>Відповідальний орган влади</i>
<i>Стимули в галузі оподаткування</i>		
Податок з доходу юридичних (фізичних) осіб від діяльності у спеціальній економічній зоні	– 50 % видатків на інвестиції або – 50 % дворічних видатків на оплату праці нововлаштованих працівників; – 40 % у шести воєводствах; – 30 % для Варшави і воєводства Мазовше	Адміністрація спеціальної економічної зони
Податок з нерухомості	Можливість зменшення ставки податку або звільнення від сплати	Рада гміни (міста, села)
Податок з транспорту	Можливість зменшення ставки податку аж до повного звільнення від його сплати	
<i>Фінансова підтримка інвестування з державного бюджету</i>		
Інвестиційні гранти	До 50 % від максимального рівня державної допомоги	Міністерство економіки, праці і соціальної політики
Гранти на працевлаштування	До 4000 євро на одне створене робоче місце, але не більше 50 % двоохрічних витрат на оплату праці нових працівників	
Гранти на перекваліфікацію	До 1150 євро на працівника	
Гранти на розвиток інфраструктури міста, села в зв'язку з інвестицією	До 50 % видатків на інвестицію	
Відшкодування видатків на перенавчання працівників	До 50 % видатків, але не більше від обсягу зарплати працівника	Повітовий голова (староста)
Відшкодування внесків на соціальне забезпечення	До трьох мінімальних зарплат	
Позики на створення нових робочих місць	До 20 середніх зарплат	

Таким чином, Польща потребує інвестиції з боку України й, відповідно, українська економіка має велику потребу в залученні інвестиційних ресурсів з Польщі.

Вважаємо за необхідне визначити сукупність заходів, які сприятимуть стимулюванню збільшення інвестиційних надходжень з Польщі в Україну.

Першим заходом повинне бути удосконалення законодавчого та виконавчого механізму щодо залучення польських інвестицій в українську економіку.

Одним з таких механізмів стимулювання зростання іноземних інвестиційних надходжень до країни є повернення до надання різноманітних видів заохочень, у тому числі й податкових, польським інвесторам. Окрім того, необхідним є формування сприятливих політичних та економічних умов, використання стимулювання шляхом введення митних пілг.

З урахуванням вищевикладеного матеріалу можна зробити такі висновки. Необхідно запровадити такі методи стимулювання українсько-польської інвестиційної діяльності:

- розробка проекту Закону України “Про гарантування прав іноземним інвесторам”;

- розробка проекту Закону України “Про спільні інвестиційні програми для пріоритетних галузей економіки України”, відповідно до якого держава виступає у ролі співінвестора з іноземними інвесторами;

- розробка та забезпечення ефективного функціонування Національної програми розвитку інноваційної діяльності на 2014-2015 роки;

- налагодження співпраці з польськими урядовими структурами, які займаються питаннями інвестиційної діяльності;

- розроблення та здійснення системної стратегії щодо залучення польських інвестицій в українську економіку;

- запровадження відшкодування податку на додану вартість підприємствам, які експортують виготовлену на території України продукцію та мають інвестиційні витрати;

- звільнення коштів, котрі надаються іноземними інвесторами для підвищення кваліфікації українських наукових та технічних кадрів, від оподаткування;

- надання інших видів податкових пілг та надання митних пілг польським інвесторам;

- здійснення постійного моніторингу ситуації на міжнародному інвестиційному ринку з метою визначення пріоритетних шляхів вдосконалення інвестиційного клімату та їх практичної реалізації;

- упровадження спеціальних економічних зон, на території яких будуть діяти розширені системи інвестиційних стимулів та буде здійснюватись державне сприяння підвищенню зайнятості, впровадженню у виробництво нових технологій, розробці інноваційної продукції, розширенню експортної діяльності, здійсненню різноманітних екологічних проектів;

- розробка системи спеціальних стимулів для вітчизняних та польських підприємств, котрі здійснюють свою діяльність в тих регіонах України, де наявний дуже високий рівень безробіття;

- створення в Україні спеціального Агентства інвестиційного розвитку, основними функціями якого має бути формування та забезпечення функціонування державної політики у сфері інвестицій;

- побудова раціональної системи інноваційної інфраструктури;

- залучення наукових та дослідних центрів до розвитку та провадження інвестиційної діяльності.

Отже, перегляд існуючих пріоритетів українсько-польського інвестиційного співробітництва та впровадження нових механізмів здійснення діяльності у цій сфері сприятиме:

- підвищенню конкурентоспроможності українського експорту;
- полегшенню виходу української продукції на польські ринки;
- вирішенню наявних в Україні економічних і соціальних проблем (низький рівень зайнятості, застарілість обладнання та технологій);
- залученню до України якісного польського імпорту тощо.

Література:

1. *Лук'яненко Д. Г.* Міжнародна інвестиційна діяльність : [навч. посіб.] / Д. Г. Лук'яненко, Б. В. Губський. – К. : КНЕУ, 2003. – 387 с.

2. *Марчук Ю.* Особливості формування і реалізації зовнішньоекономічної політики України та Польщі [Електронний ресурс] / Ю. Марчук. – Режим доступу : <http://ukrpolnauka.wordpress.com>.

3. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Державна підтримка українського експорту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/tovaroobig_za_kab_stat/pol/6274.html.

4. *Павленко І. І.* Міжнародна торгівля та інвестиції : [навч. посіб.] / І. І. Павленко, О. В. Варяниченко, Н. А. Навроцька. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 256 с.

5. Польське Агентство Інформації і Іноземних Інвестицій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.paiz.gov.pl/index>.

6. *Чернишова Л. О.* Особливості залучення та стимулювання іноземного інвестування в Україні / Л. О. Чернишова, В. В. Сазанова // Бізнес Інформ. – 2013. – № 2. – С. 87–90.

7. *Шик Л. М.* Стан іноземного інвестування в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення / Л. М. Шик, Н. Є. Скоробогатова // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3 (7). – С. 217–224.

Надійшла до редколегії 30.10.2013 р.